DOMSTOLENS DOM
22. maj 1985 *

I sag 33/84

angående en anmodning, som Tribunale civile di Venezia i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

SpA Fragd

mod

Amministrazione delle finanze dello Stato

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende gyldigheden af Kommissionens forordning (EØF) nr. 1541/80, af 19. juni 1980, om ændring af de monetære udligningsbeløb,

har

DOMSTOLEN

sammensat af afdelingsformanden G. Bosco, fungerende præsident, afdelingsformændene O. Due og C. Kakouris, dommerne P. Pescatore, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot og R. Joliet,

generaladvokat: C. O. Lenz
justitssekretær: ekspeditionssekretær H. A. Rühl

efter at der er afgivet indlæg af:

— SpA Fragd ved advokaterne G. Ubertazzi og F. Capelli,

— Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved A. Prozzillo, Kommissionens juridiske tjeneste,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 28. februar 1985,

afsagt følgende

* Processprog: Italiensk.

DOM

(Sagsfremstillingen udelades)

Præmisser

1 Ved kendelse af 24. november 1983, indgået til Domstolen den 6. februar 1984, har Tribunale civile e penale di Venezia i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende gyldigheden af Kommissionens forordning nr. 1541/80 om ændring af de monetære udligningsbeløb (EFT L 156, s. 1).

2 Spørgsmålet er rejst under en tvist mellem den italienske stats finansmyndigheder og selskabet Fragd SpA, sagsøgeren i hovedsagen, som i Italien forarbejder majs, først til stivelse og derefter til glucose i pulverform (dextrose), bestemt til eksport. Sagsøgeren foretog i perioden 7.-11. juli 1980 fire udførsler af glucose i pulverform til Forbundsrepublikken Tyskland, og der blev for de pågældende udførsler indbetalt monetære udligningsbeløb på grundlag af de dagældende fællesskabsbestemmelser.

3 Med henvisning dels til Domstolens dom af 15. oktober 1980 (Roquette, sag 145/79, Sml. s. 2917), dels til, at de i forordningen angivne kriterier var retsstridige, for så vidt som de monetære udligningsbeløb var beregnet på grundlag af interventionsprisen uden hensyntagen til produktionsrestitutionen for majsstivelse, har Fragd SpA ved stævning af 13. maj 1982 ved den nationale ret anlagt sag mod finansmyndighederne med påstand om delvis tilbagebetaling af de monetære udligningsbeløb, selskabet havde indbetalt.

4 Sagsøgte i hovedsagen, den italienske stats finansmyndigheder, anerkendte, at de monetære udligningsbeløb for de pågældende udførsler var beregnet efter samme fremgangsmåde, som Domstolen erklærede ugyldig ved ovennævnte dom vedrørende Kommissionens forordning nr. 652/76 om ændring af de monetære udligningsbeløb som følge af udviklingen i valutakurserne for den franske franc (EFT L 79, s. 4). Sagsøgte har imidlertid påstået sig frifundet, idet der efter sagsøgtes opfattelse ikke tilkommer sagsøgeren et tilbagebetalingskrav.

5 Den nationale ret har fremhævet, at det forelagte spørgsmål drejer sig om den direkte anvendelse af ordningen i henhold til forordning nr. 1541/80, hvor de kriterier, der skal anvendes for at fastsætte de monetære udligningsbeløb, er af en sådan art, at den har fundet det betænkeligt at bortse fra de anbringender, Fragd SpA har fremført om, at de nævnte bestemmelser er ugyldige, idet de krænker fællesskabsbestemmelserne. Den nationale ret fandt det derfor nødvendigt at udsætte sagen og forelægge følgende præjudicielle spørgsmål for Domstolen:

»Er Kommissionens forordning (EØF) nr. 1541/80 af 19. 6. 1980 gyldig, for så vidt den fastsætter de monetære udligningsbeløb for produkter, der udføres (glucose i pulverform, dextrose), og som henhører under pos. 17.02 B II a), til 29 612 lire pr. ton, når beregningen af de pågældende beløb foretages på grundlag af interventionsprisen for majs uden hensyntagen til produktionsrestitutionen for majsstivelse og således sker på grundlag af et kriterium, som Domstolen allerede underkendte i dommen af 15. 10. 1980 i sag 145/79?«

6 Ifølge sagsøgeren i hovedsagen må der sondres mellem spørgsmålet om beregning af de monetære udligningsbeløb og spørgsmålet om grænserne for og retsvirkningerne af en ugyldighed, Domstolen har fastslået ved dom afsagt i medfør af EØF-traktatens artikel 177. Med hensyn til det første spørgsmål har sagsøgeren i hovedsagen anført, at der i forordning nr. 1541/80 er fastsat monetære udligningsbeløb for produkter, der er forarbejdet af majs og majsstivelse, på grundlag af EF-interventionsprisen for majs uden hensyntagen til den restitution, der ydes for afledte produkter. Følgelig burde eksportører af stivelse, og af produkter afledt af stivelse, i lande med svag valuta såsom Italien, have betalt 14 % mindre i monetære udligningsbeløb end de beløb, de faktisk har betalt.

7 For så vidt angår spørgsmålet om grænserne for og retsvirkningerne af en ugyldighedserklæring har sagsøgeren i hovedsagen bestridt punkt 3 i konklusionen i sag 145/79 og har gjort gældende, at Domstolens funktion principielt er afsluttet, når den har konstateret, at en forordning er ugyldig, og at det i en præjudiciel sag alene er den nationale ret, der har kompetence til at træffe afgørelse vedrørende realiteten og vedrørende eventuel tilbagebetaling af monetære udligningsbeløb. Således bestemmes det i artikel 2, sammenholdt med artikel 14, i Rådets forordning nr. 1430/79 af 2. juli 1979 om godtgørelse af eller fritagelse for import- eller eksportafgifter, at godtgørelse af eksportafgifter ydes, såfremt det godtgøres, at afgiftsbeløbet er højere end det beløb, som i henhold til lovgivningen skulle opkræves. Endelig har sagsøgeren anført, at det i sagen omtvistede princip om

tilbagebetaling af for meget indbetalte beløb er et af de grundlæggende privatretlige principper i italiensk ret såvel som i alle medlemsstaternes retssystemer, et princip, som fællesskabsretten også må lægge til grund.

8 Kommissionen har bemærket, at det forelagte spørgsmål i virkeligheden må vedrøre Kommissionens forordning nr. 2140/79 af 28. september 1979 (EFT L 247, s. 1), i forhold til hvilken forordning nr. 1541/80 kun er en ændring. Forordning nr. 2140/79, som ifølge Kommissionen blot er en ændring af forordning nr. 652/76, blev igen ændret ved Kommissionens forordning nr. 3013/80 af 21. november 1980 om ændring af forordning (EØF) nr. 2140/79 for så vidt angår visse monetære udligningsbeløb samt af forordning (EØF) nr. 2803/80 for så vidt angår visse eksportrestitutioner for korn (EFT L 312, s. 12). Når Kommissionen udstedte sidstnævnte forordning, måtte det ses som en konsekvens af Domstolens dom af 15. oktober 1980 og hermed som en indirekte anerkendelse af, at den i forordning nr. 2140/79 indeholdte regel om monetære udligningsbeløb for det pågældende produkt var ugyldig. Kommissionen har desuden anført, at da dextrose er omfattet af »majsstivelse ... og ... produkter, der er fremstillet ... ved forarbejdning af ... majs«, som omtalt i punkt 1 i konklusionen i Domstolens dom af 15. oktober 1980, er forordning nr. 2140/79, tillige henset til konklusionens punkt 2, allerede indirekte erklæret ugyldig ved nævnte dom.

9 Med hensyn til grænserne for og retsvirkningerne af den konstaterede ugyldighed har Kommissionen gjort gældende, at den tidsmæssige begrænsning af retsvirkningerne ikke kan berøre dem, som inden ugyldighedsdommen ad retslig eller administrativ vej har fremsat krav om tilbagebetaling af de monetære udligningsbeløb, de har indbetalt med urette.

10 Først bemærkes, at den nationale ret med sit spørgsmål ønsker oplyst, om forordning nr. 1541/80 er gyldig, for så vidt den fastsætter monetære udligningsbeløb ved udførsel af produkter henhørende under pos. 17.02 B II a) (glucose i pulverform). Som Kommissionen med rette har bemærket, vedrører spørgsmålet i virkeligheden Kommissionens forordning nr. 2140/79 af 28. september 1979, i forhold til hvilken forordning nr. 1541/80 er en ændring.

11 I den forbindelse bemærkes, at Domstolen ved dom af 15. oktober 1980 i konklusionens punkt 1 fastslog, at forordning nr. 652/76 er ugyldig,

»— for så vidt den fastsætter udligningsbeløb for majsstivelse på et andet grundlag end interventionsprisen for majs, nedsat med produktionsrestitutionen for stivelse,

...

— for så vidt den for alle de forskellige produkter, der er fremstillet i en bestemt fremstillingsproces ved forarbejdning af en given mængde af et og samme basisprodukt, som f.eks. majs eller korn, fastsætter udligningsbeløb, der klart er højere end det udligningsbeløb, der er fastsat for den givne mængde af basisproduktet;«.

I konklusionens punkt 2 kendte Domstolen følgende for ret:

»Denne ugyldighed indebærer, at de bestemmelser i Kommissionens senere forordninger, der ændrer de monetære udligningsbeløb for de produkter, der er nævnt i foregående afsnit, er ugyldige.«

12 Med hensyn til fastsættelsen af de monetære udligningsbeløb for de pågældende produkter er det åbenbart og ikke bestridt, at de ugyldighedsgrunde, Domstolen fastslog i dommen af 15. oktober 1980, ligeledes finder anvendelse på de i nærværende sag anfægtede bestemmelser.

13 Forordning nr. 2140/79, som affattet ved forordning nr. 1541/80, henviser til forordning nr. 652/76 og er en ændring af denne i overensstemmelse med konklusionen i ovennævnte dom, således som Kommissionen med rette har bemærket. Førstnævnte forordning må derfor forudsætningsvis anses for underkendt ved dommen af 15. oktober 1980.

14 Det skal herefter blot fastslås, at med hensyn til fastsættelsen af de monetære udligningsbeløb for produkter henhørende under underpos. 17.02 B II a), er Kommissionens forordning nr. 2140/79 af 28. september 1979, som ændret ved Kommissionens forordning nr. 1541/80 af 19. juni 1980, ugyldig af de grunde, som Domstolen allerede fastslog i dommen af 15. oktober 1980.

15 Selv om det forelagte spørgsmål kun vedrører den pågældende forordnings ugyldighed, må også grænserne for og retsvirkningerne af en sådan ugyldighed angives, således som Domstolen fremhævede i ovennævnte dom af 15. oktober 1980, for at den nationale ret kan træffe afgørelse i den anlagte sag.

16 I den forbindelse bemærkes, at Domstolen i punkt 3 i konklusionen i dommen af 15. oktober 1980 af de i dommens præmisser 51 og 52 angivne grunde kendte følgende for ret:

»Ugyldigheden af de ovennævnte forordningsbestemmelser medfører ikke, at nationale myndigheders opkrævning eller udbetaling af monetære udligningsbeløb i henhold til disse bestemmelser i perioden forud for nærværende doms afsigelse kan anfægtes.«

17 Spørgsmålet om grænserne for og retsvirkningerne af, at forordningerne om ændring af monetære udligningsbeløb erklæres ugyldige som følge af dommen af 15. oktober 1980, er der desuden taget stilling til i Domstolens dom af 27. februar 1985 (Société des produits de maïs, sag 112/83, Sml. 1985, s. 732). I denne dom fremhævede Domstolen for det første i præmis 17, at »Domstolens adgang til — i forbindelse med et præjudicielt søgsmål efter artikel 177, stk. 1, litra b) — tidsmæssigt at begrænse retsvirkningerne af en generel retsakts ugyldighed, hviler på fortolkningen af traktatens artikel 174, når henses til den nødvendige overensstemmelse mellem et præjudicielt søgsmål og et annullationssøgsmål, jfr. traktatens artikler 173, 174 og 176; disse to procedurer åbner mulighed for to former for den legalitetskontrol, som er indført ved traktaten. Domstolen har, med det formål at sikre en ensartet anvendelse af fællesskabsretten i hele Fællesskabet, ifølge traktaten kompetence til i forbindelse både med artikel 173-sager og med artikel 177-sager tidsmæssigt at begrænse retsvirkningerne af en EF-forordnings ugyldighed. For så vidt navnlig angår den af den nationale ret nævnte dom af 15. oktober 1980, støttes anvendelsen af kompetencen efter artikel 174, stk. 2, på retssikkerhedsbetragtninger ...«.

18 For det andet bemærkede Domstolen herom i præmis 18 i dommen af 27. februar 1985, at »artikel 174, stk. 2, når det er begrundet i væsentlige hensyn, giver Domstolen mulighed for i hvert enkelt tilfælde konkret at afgøre, hvilke af en ugyldig forordnings retsvirkninger der skal opretholdes. Det tilkommer således Domstolen, såfremt den anvender muligheden for at begrænse retsvirkningerne i fortiden af en ugyldighedserklæring i henhold til artikel 177, at fastslå, om den i dommen fastsatte tidsmæssige begrænsning af ugyldighedens retsvirkninger kan fraviges til fordel enten for den part, som har anlagt sagen for den nationale ret, eller for en hvilken som helst anden erhvervsdrivende, som har handlet på samme måde inden ugyldighedserklæringen. Domstolen kan imidlertid også fastslå, at en ugyldighedserklæring, som kun har retsvirkninger for fremtiden, selv i forhold til

erhvervsdrivende, som rettidigt har taget initiativ til at beskytte deres rettigheder, kan anses for et passende middel.«

19 Spørgsmålet, som blev behandlet i dommen af 27. februar 1985, og som vedrører rækkevidden af dommen af 15. oktober 1980, er imidlertid uden betydning for den foreliggende sag, idet den blev anlagt den 13. maj 1982 ved den nationale ret og således efter, at de i det præjudicielle spørgsmål anførte bestemmelser forudsætningsvis var erklæret ugyldige.

20 Herefter vil det af den nationale ret forelagte spørgsmål være at besvare således, at det i overensstemmelse med Domstolens konklusion i ovennævnte dom af 15. oktober 1980 må antages, at Kommissionens forordning nr. 2140/79 som ændret ved Kommissionens forordning nr. 1541/80 er ugyldig, for så vidt den fastsætter monetære udligningsbeløb ved udførsel af glucose i pulverform (underpos. 17.02 B II a i den fælles toldtarif). Ugyldigheden af bestemmelserne i Kommissionens forordning nr. 2140/79 som ændret ved Kommissionens forordning nr. 1541/80 indebærer ikke, at de monetære udligningsbeløb, som de nationale myndigheder inden afsigelsen af ugyldighedsdommen, dvs. den 15. oktober 1980, har opkrævet eller udbetalt i medfør af nævnte bestemmelser, kan anfægtes.

Sagens omkostninger

21 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, som er forelagt af Tribunale civile e penale di Venezia ved kendelse af 24. november 1983, for ret:

Det må i overensstemmelse med Domstolens konklusion i ovennævnte dom af 15. oktober 1980 antages, at Kommissionens forordning nr. 2140/79 som ændret ved Kommissionens forordning nr. 1541/80 er ugyldig, for så vidt den fastsætter monetære udligningsbeløb ved udførsel af glucose i pulverform (underpos. 17.02 B II a i den fælles toldtarif). Ugyldigheden af bestemmelserne i Kommissionens forordning nr. 2140/79 som ændret ved Kommissionens forordning nr. 1541/80 indebærer ikke, at de monetære udligningsbeløb, som de nationale myndigheder inden afsigelsen af ugyldighedsdommen, dvs. den 15. oktober 1980 har opkrævet eller udbetalt i medfør af nævnte bestemmelser, kan anfægtes.

Bosco Due Kakouris Pescatore

Koopmans Everling Bahlmann Galmot Joliet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 22. maj 1985.

P. Heim

Justitssekretær

G. Bosco

Afdelingsformand fungerende præsident